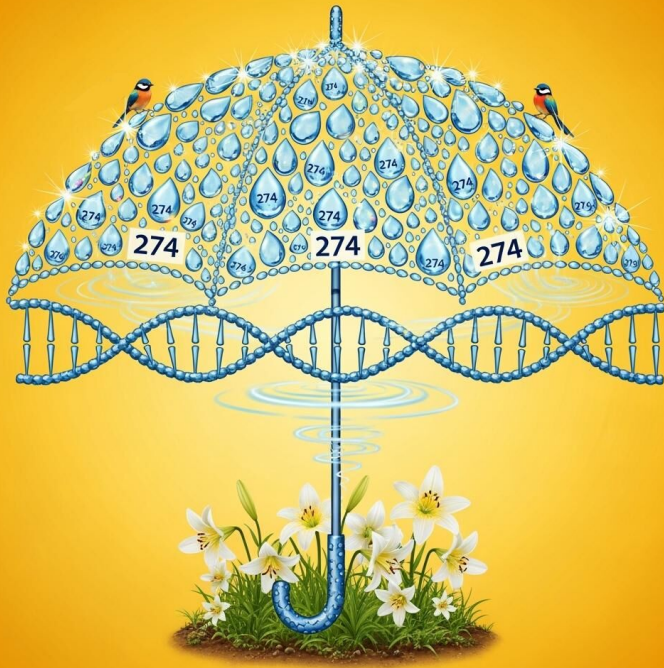

Підхід соло-прийменників при перекладі Біблії

Апофатика для службової частини мови

Жабенко Олександр Сергійович

29 жовтня 2025 р.

- 1 Вступ
- 2 Аналіз літератури
- 3 Результати дослідження
Кілька важливих прикладів
Прийменник upto
- 4 Подібні прийменники
- 5 Інший прийменник
- 6 Загальний синтез і підхід до цілісного бачення

Актуальність теми

- Вживання прийменників у текстах Святого Письма досі вивчене недостатньо.
- Значно більша увага дослідників самотійним частинам мови.
- Водночас прийменники належать до найбільш вживаних слів у всьому тексті Писання,
- їх розуміння важливе для правильного розуміння усього тексту,
- а тлумачення може слугувати прекрасним прикладом поєднання апофатичного підходу в богослов'ї, творчого пошуку та віри.

Актуальність теми

- Сам Ісус Христос у Нагірній проповіді сказав:
- "Не думайте, що Я прийшов відмінити Закон або Пророків.
- Я не прийшов відмінити, але сповнити.
- Запевняю вас: доки будуть існувати небо й земля, жодна йота, жодна риска із Закону не зникне, — усе збудеться.
- Якщо хтось порушить одну із цих найменших заповідей і так навчить людей, — він найменшим назветься в Царстві Небесному, а хто виконає і навчить, той великим назветься в Царстві Небесному" (Матфея V, 17-19).

Римлян XIII, 1-10 — про владу

- Неправильне розуміння служить однією з передумов формування концепції "російського світу" (Жабенко, О. С. 2024b).
- Тлумачення цього уривка, якщо не заглиблюватися у питання, розглянуті у даному дослідженні, веде до загальних схем, які можна змінювати майже довільно.
- Це робить це місце **слабким доказом** у кожному дослідженні влади, яке включає це місце як складову.
- Розгляд прийменників тут, а також у багатьох інших місцях розкриває смисл слів Христа глибше,
- а також дозволяє безпосередньо **наблизитися до побудови цілісної світоглядної картини влади.**

- Питання конкретного вживання того чи іншого прийменника (**"Чому цей, а не інший?"** і **"Що це означає для розуміння тексту?"**) залишаються недостатньо вивченими.
- Дана робота ставить метою частково заповнити цю прогалину.
- Також у роботі запропоновано та обґрунтовано загальний богословський підхід до питання.

Предмет дослідження

- вживання давньогрецьких (койне) прийменників ἐκ / ἐξ, ἀπό / ἀπ' / ἀφ', ὑπό / ὑπ' / ὑφ' з родовим відмінком, παρὰ / παρ' з родовим відмінком,
- способи їх перекладу,
- смисли, які вони передають, зокрема для розуміння уривка Римлян XIII, 1-10 та питань влади, її походження та цінності,

Предмет дослідження (продовження)

- розуміння інших місць Нового Завіту, які входять у річне коло богослужбових читань Православної та Греко-Католицької Церков, також місць зі Старого Завіту, які входять у ці читання,
- тлумачення цих місць та додаткова інформація, яка міститься у цих прийменниках, яку нелегко передати при перекладі, зокрема українською мовою,
- підхід, який дозволяє цілісно розуміти та пояснювати вживання цих та інших прийменників у текстах Святого Письма.

Мета дослідження

- Запропонувати цілісний богословсько-філологічний та культурологічний підхід до розуміння вживання та смислу розглядуваних прийменників (який аналогічно можна застосовувати і для інших) у текстах Святого Письма,
- застосувати цей підхід зокрема до розуміння цінності та походження влади.

Давньогрецька мова койне та сучасна українська

- У цих двох мовах прийменники — ключовий маркер синтаксичних і семантичних відношень, що мають тісні взаємозв'язки з відмінковою системою.
- Українська спирається на опозиції відмінків зі значним евфонічним варіюванням форм прийменників; полісемія переважно метафорична/радіальна.
- У койне натомість спостерігаються тісна залежність значення прийменника від керованого відмінка, відображення тих самих значень у префіксах дієслів, стандартизоване маркування агенса пасива (ὀπό + родовий відмінок).

Давньогрецька мова койне та сучасна українська

- Для обох мов можна вважати, що вибір прийменника вибирає відношення, які маються на увазі, також часто визначає відмінок пов'язаного іменника, а часом інші граматичні характеристики слів (наприклад, вказує на пасив).
- Кожен прийменник має семантичне ядро, заміна прийменника веде до заміни смислу або принаймні до заміни відтінку смислу.

Організація дослідження

- Аналіз вживання прийменників, які можуть передавати смисли, найбільш подібні до прийменника ὑπὸ з родовим відмінком (агенс пасива) у Римлян XIII, 1(-10).
- 6 давньогрецьких прийменників: ἐν, εἰς, ἐκ, παρὰ, ἄπὸ, ὑπὸ.
- Нуρο щодо влади передає за смислом уривка "походження".
- **Подібне відношення:** ἐκ, παρὰ з родовим відмінком, ὑπὸ з родовим відмінком, ἄπὸ.

- 1 Солунян II, 4 — *καθὼς δεδοκίμασμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι* — "у тій мірі, як були перевірені Богом отримати довіру і доручення".
- Влада апостолів безпосередньо встановлена Богом, в тій мірі, в якій апостоли можуть її здійснювати, тоді як стосовно будь-якої іншої влади це питання, чи покликані до того люди безпосередньо від Бога.
- Особисте покликання від Бога і Боже попущення.

- Матфея IV, 1 — *ὕπὸ τοῦ πνεύματος πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου* — «через Духа, бути випробуваним дияволом; Духом, бути випробуваним дияволом (через диявола)».
- Одні й ті ж події можуть бути бажаними як для Бога, так і для диявола — Бог бажає їх як Всевідаючий, знаючи, що наслідки будуть хороші, а диявол — у марній надії спокусити.
- Люди помилково уявляють повну дихотомію.
- Насправді лукавий часто не знає Божої волі, щоб їй противитися, але противиться загалом, зокрема щодо Божих заповідей.

- Ιοανα XV, 26 — ὁ παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται — "Утішитель, Якого Я пошлю вам від близько Отця, Дух істини, Що від близько Отця ісходить".
- Дух Святий має Джерелом Отця, як і Син, поряд з Сином.
- Син обіцяє послати Духа, Який поряд з Ним і Отцем, від Отця.
- Слова, які глибоко вказують на незлитну, нероздільну і нерозлучну Пресвяту Трійцю (Жабенко, О. С. 2025а). Водночас не означають Filioque.

- Ιοαηα VIII, 38 — *α εγω εωρακα παρα τω πατρι λαλω* — "що Я побачив (і зараз пам'ятаю, знаю, бачу) біля Отця, кажу".
- *υμεις ουν α ηκουσατε παρα του πατρος ποιειτε* — "ви тоді те, що почули від близько отця творите".
- Ιοαηα VIII, 40 — *παρα του θεου* — "від Бога (від близько Бога; від біля Бога; від близькості Бога)".
- Ісус тут говорить як людина, за Своєю людською природою. Він чув їх у молитві до Отця за людською природою. Христос як Людина має повноту Святого Духа, воістину є Помазаником Божим у повному сенсі.

- Діяння IX, 2 — *ῥητήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγὰς* —
"попросив також з його боку листів у Дамаск до синагог".
- Ця обставина послужила наверненню Савла Христом і прийняттю ним Святого Духа.
- Так, сам задум Савла був проти Христа і Його учнів, всупереч Божій волі, але якби Савл не відправився з листами у Дамаск, то він не прибув би туди після явлення Христа.
- Залишатися в Єрусалимі для нього означало б те, що всі його б уникали, ці листи та подорож були також частиною Божого задуму щодо Савла, бо саме так Господь навернув його і послав Ананію.

Прийменник ὑπό з родовим відмінком

- Римлян XIII, 1 — *υπο Θεου* — "Богом".
- Тут з родовим відмінком — це типовий агентс пасиву в койне.
- Пасив — те (той, та, ті), про що або про кого йдеться, граматично не є суб'єктами дії чи стану (які самі її чи його здійснюють), але є об'єктами дії чи стану.
- Бог встановив влади, а не вони самі. Бог визначив, що влади будуть існувати, якими є їх функції, форми, види, які заповіді вони мають виконувати тощо.

Прийменник ὑπὸ з родовим ВІДМІНКОМ

- Наводжу весь вірш.
- Римлян XIII, 1 — *Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ, αἱ δὲ οὗσαι ὑπὸ θεοῦ τεταγμέναι εἰσὶν* — "Кожна душа вищій владі нехай кориться, бо немає влади, якщо не Богом [встановлена], і ті, які є, Богом є встановлені".
- Це уривок з ширшого читання Римлян XIII, 1-10 (на Божественній літургії зазвичай улітку).

Прийменник ёк та його форма ёξ

- справжня причина;
- джерело;
- джерело походження;
- проста вказівка "звідки";
- походження по лінії батька;
- представництво певної групи, спільноти;
- предвічне народження Сина від Отця;

Основний смисл: "звідки у суттєвому

смислі" залежно від контексту.

Прийменник ёк та його форма ёξ

Не-вживання щодо влади: вказує на те, що:

- влада не є Божественною, не схожа на Сина Божого;
- потрібно звертати увагу не на те, що влада від Бога, а на те, що вона пасивна, коли діє Бог (не заперечується те, що влада може діяти разом з Богом, але підкреслюється, що вона є лише творінням), а її мета та завдання визначені Богом і не можуть бути змінені;
- влада не "представляє" Бога;
- влада у тому вигляді, як є зараз, не є вічною.

Прийменник парà / пар' з родовим відмінком

**Усюди є вказівкою на Духа Святого та
Боговтілення, на Ісуса Христа;** завжди
потрібно розуміти **взаємозв'язок** зі Святим
Духом та Христом.

Прийменник парà / пар' з родовим відмінком

Не-вживання щодо влади: вказує на те, що:

- влада не є Богонатхненною (лише в силу своєї влади), як, наприклад, Писання;
- влада не має суттєвого значення для Боговтілення, для Таїнств;
- влада не є суто духовною, вона завжди не схожа на Бога у цьому, Який є Духом;
- влада не є праведною, святою та подібне (лише в силу свого існування, але може такою стати в силу єдності з Богом).

Прийменник апò та його форми

- відділення, покидання, втрата;
- дарування;
- суттєва переміна;
- початок відліку;
- зміна фокусу уваги;
- супровідна причина, яка не є головною (хоча може так сприйматися);
- походження по материнській лінії;
- вибір з певної групи з подальшим відділенням;
- більша (певна, додаткова, потрібна) об'єктивність, безсторонність.

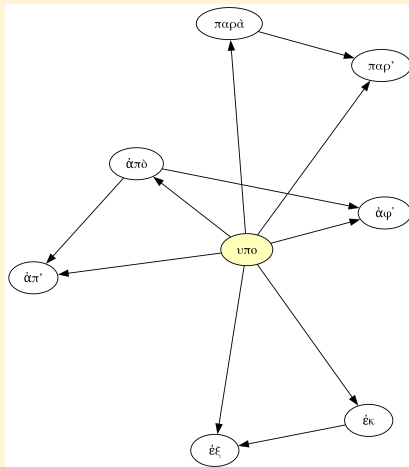
Прийменник ἀπό та його форми

Не-вживання щодо влади: вказує на те, що:

- влада не є Божим даром, як, наприклад, є благодать чи щось подібне (a priori, але можлива благодатність a posteriori);
- влада не відділилася від Бога чи інших людей після появи (у смислі вище);
- Бог є справжньою причиною влади, а не супровідною;
- влада не є спробою Бога передати повноваження комусь ще;
- Бог ніскільки не втратив Своєї влади, створивши влади;
- влада не є тим, що має "перетягнути на себе" значення Бога.

Ілюстрація підходу соло-приймемника

Логічний аналіз наслідків та початковий синтез

- Для встановлення влади потрібний особливий Божий дозвіл чи навіть пряма Божа воля;
- цей дозвіл не робить дії влади Богом даними чи встановленими.
- Суттєві ознаки влади задумані Богом і закладені у владу;
- сама діяльність влади може бути беззаконною і богоборчою у будь-якому своєму вимірі.

Логічний аналіз наслідків та початковий синтез

- Матфея VI, 13 — *μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν* - "не внеси нас у спокусу; не введи нас у випробування; не введи нас у спокусу".
- *ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ* - "визволи від злого (за результатами)".
- Ми можемо потрапити у спокусу навіть тоді, коли Господь особливо про нас піклується (буквально "несе на руках"), але просимо, щоб Він нас вберіг.
- Загальне Боже піклування може допускати спокуси і випробування, але ми просимо Бога потурбуватися про нас особливо, нести на руках, щоб ми не потрапили у спокусу.

Логічний аналіз наслідків та початковий синтез

- Матфея XIII, 49 — *ἐκ μέσου* - "із середини".
- Цікавий образ математично — якщо злих вилучать з середини (з-поміж) праведних, то множина праведних має бути такою, щоб біля злої людини має бути праведна.
- Тобто множина праведних у топологічному просторі Царства Божого є щільною.
- У своєму оточенні є цілковита надія знайти праведну людину, хоча б одну (можливо, більше).
- Не має значення, який час чи країна.

Святий Дух через Павла розкриває Божий задум у глибині

- Питання загальної довіри Павлові.
- Згадані раніше заперечення є остаточними чи частковими?
- Влада Давида — можливий приклад вживання інших прийоменників.
- Влада апостолів, пророків, суддів, Церкви — також.
- Римська (і будь-яка) влада у словах Павла.
- Не є повним запереченням, існує "фон".

Чи міг Павло вжити інший прийменник загалом?

Так, і вживає — у різних контекстах:

- **Колосян I, 16** "Бо Ним створено все — на небі й на землі, видиме й невидиме... усе через Нього й для Нього створено".

*ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα ἐν τοῖς
οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ... τὰ πάντα δι' αὐτοῦ
καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται.*

Прийменники: ἐν, δι', εἰς.

Чи міг Павло вжити інший прийменник загалом?

- **Римлян XI, 36** "Бо все з Нього, через Нього і для Нього! Йому слава навіки. Амінь".

ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Прийменники: ἐξ, δι', εἰς.

Чи міг Павло вжити інший прийменник загалом?

- **1 Коринтян VIII, 6** "Та для нас один Бог — Отець, що з Нього все, і ми для Нього, і один Господь — Ісус Христос, що все Ним, і ми Ним".

ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ.

Прийменники: ἐξ, εἰς, δι'.

Чи міг Павло вжити інший прийменник загалом?

- **Євреїв I, 2** "...що Ним і віки створив".
δι' οὗ καὶ ἐποίησεν τοὺς αἰῶνας.
Прийменник: δι'.

Чи міг Павло вжити інший прийменник загалом?

- **Ефесян IV, 6** "Один Бог і Отець усіх, що Він над усіма, і через усіх, і в усіх".

*εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ
διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν.*

Прийменники: ἐπὶ, διὰ, ἐν.

Порівняйте: апостол Іоан Богослов також вжив інший прийменник

- **Іоана I, 3** "Усе через Нього повстало, і ніщо, що повстало, не повстало без Нього".
πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν.
Прийменники: δι', χωρὶς.

Чи міг Павло вжити інший прийменник загалом?

Міг і непрямо вживає:

- Йдеться про все творіння, а отже, і про влади, про які Павло пише у Римлян XIII, 1-10.
- Отже, цілком можливе вживання щодо походження й інших прийменників, крім *ὁπό* з родовим відмінком, але останній має найбільш універсальний характер і практичне спрямування — вберегти від неправильних поглядів і життя.

Чи міг Павло вжити інший прийменник загалом?

Міг і непрямо вживає:

- Крім того, у контексті потреби шанувати владу і віддавати їй належне ці місця "ведуть іншу лінію" — оскільки усе творіння сотворене Христом, Богом, то певною мірою підкреслюється одне і те ж відношення творіння і Бога — бути сотвореним Богом і через Нього.
- Тут немає безпосередньо інших відношень (хоча вони, звичайно, є неявно).

Загальне формулювання питання

- Підхід, коли один вжитий елемент з одного боку певною мірою виключає інші можливі, а з іншого взаємодіє з ними для створення цілісної картини з точки зору математичної логіки важко піддається формалізації.
- Натомість, якщо поглянути на питання більш широко, з загальної культурологічної та філософської перспективи, то є доволі багато сфер діяльності, де це є частим і типовим.

У музиці сприйняття соло може бути підсилене чи навпаки приглушене:

- акомпанементом,
- акордами,
- ритмічним малюнком,
- диманічним контрастом (вплив тиші на сприйняття звуку),
- тембром,
- текстурою твору (Margulis, E. H. 2007; Silvey, B. A. 2020; Zamm, A., Wellman, C., & Palmer, C. 2020; Marion, G., & Di Liberto, G. M. 2021; Dower, D. 2015; Fan, W. 2019; Zavadzka, H. 2019)

“Підсилення соло” в мистецтві

Подібне “підсилення соло” провідного елемента відбувається часто і в інших сферах мистецтва, але також інших видах людської діяльності:

- зокрема в архітектурі,
- зображальних мистецтвах,
- кінематографі тощо (Arnheim, R. 1954; Wagemans, J., Elder, J. H., Kubovy, M., Palmer, S. E., Peterson, M. A., Singh, M., & von der Heydt, R. 2012; Pallasmaa, J. 1996; Norberg-Schulz, C. 1980; Lynch, K. 1960; Block, B. 2001).

Церква як справа Божого домобудівництва

- Для Церкви музика, архітектура та зображальні мистецтва мають найближчий стосунок.

Підхід соло-прийменників

- Запропоновано застосовувати підхід, бачення, при якому в богослов'ї та філології аналіз прийменників розглядається з одного боку як аналіз соло цього заданого прийменника, яке певною суттєвою мірою виключає інші можливі варіанти, а з іншого — ці варіанти розглядаються як фон і супровід для цього конкретного прийменника.
- Йому можна дати назву **"підхід соло-прийменників"**.

Підхід соло-прийменників

- У богослов'ї та філології аналіз прийменників розглядається з одного боку як аналіз соло цього заданого прийменника, яке певною суттєвою мірою виключає інші можливі варіанти, а з іншого — ці варіанти розглядаються як фон і супровід для цього конкретного прийменника. **Це:**
  - найкраще відповідає апофатичній традиції,
  - дозволяє будувати цілісну картину
  - таким чином рекомендований для аналізу прийменників зокрема у Святому Письмі.

- Організаторам конференції «Українська мова і сфера сакрального».
- Творцям програмного забезпечення.
- Усім, хто у той чи інший спосіб підтримував роботу над цими питаннями.

Дякую за увагу! Питання?

Апофатика як очищення галузки

- Іоана XV, 2 - *καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτὸ ἵνα καρπὸν πλείονα φέρῃ* - "і всяку, що плід родить, обчищає її, щоб рясніше родила".
- Апофатика — "очищення галузки" — має сенс у цьому вірші, коли галузка приносить плід.
- Апофатика не має сенсу, коли немає плодів.